مدیر : محمد قدیر تره کی
اداره : دعمومی مطبعې له څنگه ـ کابل
بې امضاء مقالې د مدیر له خوا اېکلی کیږی
بې د تطابق له و رځو ورځو ورځ خپر یږی

اصلاح

PROPERTY OF ACKU

څلور نه کالنی شپنږ میاشتنی
د کابل په ښار کښې ۲۵ـ افغانی ۱۴ـ افغانی
په افغانستان کښې ۳۰ـ افغانی ۱۸ـ افغانی
په خارجه ممالکو هوادو کښې یو نیم پونډ ۱۸ شلنگه

گڼه (۱۱۸) کال (۱۵) پنجشنبه (۱۵) د جدی ۱۳۲۲ش (۹) د محرم ۱۳۶۳ ق (۶) دجنوری ۱۹۴۴ع پر له پسې لمبر (۳۷۲۵)

علم و ثقافت در حیات امروزی

(۸)

مصدر دوم تأثیر علم در حیات انسان همانا اسلوب علمی بحث و تدقیق است و به این مصدر تمام اختراعات و اکتشافات بشر اتصال و علاقه حاصل میکند این اسلوب حقائق را در میدان تجربه و عمل بصورت بهتری بمیان میکشد و تنها به این اکتفاء و قناعت نمیورزد که صرف در اثر تأمل نفسی حقائق مذکوره را استنباط نماید و یا آن هارا از اقوال فلاسفهٔ گذشته استنتاج کند بلکه در این مرحله مفکوره های علمی و نظریات فنی را از قالب خیالی به قالب عملی می اندازد و بصورت بهتر و مکملتری اثبات می نماید . اگرچه بعضاً مسائل علمی بچنان مرتبهٔ میباشند که بدون از تفسیر زیاد و تحقیقات کامل در بارهٔ آنها بصورت واضحی درک شده میتوانند ولی یکی از مزایا و خصوصیات برجستهٔ این مرحله آنست که بصورت عمومی تجربه و مشاهده با آن توأم میباشد چنانچه در این باره علامهٔ معروف (وزم) میگوید این مرتبه عبارت است از (محکمهٔ حقائق) یعنی نظریات علمی از مرحلهٔ تصور و خیال یك قدم فراتر نهاده و عملاً آن را پیش چشم ها ارائه می نماید . اینك امروز مجال آن باقی نمی ماند تا در بارهٔ اقوال و افکار بزرگان اشتباه و تردیدی بخود راه داده و در خصوص صحت و سقم آنها مشکوك باشیم . آنچه را که ارسطو و غیره اشخاص در بارهٔ مسائل علمی ذکر کرده اند امروز عملا مورد بحث و مطالعه قرار میدهیم و با آله های متعددهٔ برقی و کیمیاوی ، انبوب ها ، ماشین ها و ادوات متعدده صحت و عدم صحت آن ها را بخود معلوم کرده و نمیگذاریم تا کمترین اشتباه و تردیدی در این خصوص وجود داشته باشد و یا مسئله مجهول و لاینحل باقی بماند ، پس بحث و تدقیق علمی در راه تکامل و پیشرفت شئون زندگانی بشر رول مهمی در حیات وارد کرده و تأثیر خیلی بارزی دارد که از آن نمیتوان صرف نظر کرد .

حقائق و مسائلی که به این اصول کشف گردیده وصفات و نظریاتیکه مقتضی ممارست وسعی و کوشش مزیدیست البته نظریات انسانی را نسبت به حیات و زندگی تحت تأثیر قرار داده و در آن تحولات مهمی وارد میسازد . مثلا اکتشافات فلکی جدید و نظریات نوینی که در این باره از عهد گالیلو به اینطرف برای ما رسیده افق معلومات و اطلاعات مارا خیلی بسط و توسعه داده است و آن نظریهٔ نجومی گذشته را که میگفتند زمین در عالم کون مرکزیت دارد طور دیگری ساخته است چنانچه بطلیموس و طرفداران او این مرکزیت زمین را قائل بوده و به آن مصر دانسته میشدند و حال آنکه علم امروز آن را سیارهٔ میداند که گرد آفتاب گردش داشته و مثل آن هزارها آفتاب و نظام شمسی دیگر در این کائنات وسیع وجود دارند . همچنان مکتشفات و نظریات بیولوجی جدید اقوال گذشتگان را کاملا رد کرده

دباندنی خبرونه

برلین : د آلمان حربی ابلاغیه : د شرق د محاذ په جنوبی ناحیه او د (کیئف) په جنوب کښې ورځ په آرامی تیره شوه او مهمه واقعه نده پیښه شوې . د « ژیتومیر » په جبهه کښې د روسانو تولی حملې د آلمانی قواؤ د شدید مقاومت په اثر سره ددرنو تلفاتو و رانډ و لو رد شوی او ډیر ټانکونه ئې بو ینا شوه . د « ویتبسك » په منطقه کښې د روسانو حملې رد او آلمانی قواؤ د ښار په شمال غرب کښې ځینې کامیابی حاصلی کړی د « نیو یل » په شمال غرب کښې د روسانو حملې رد شوی . د ایطالیا په جنوبی جبهه کښې مهمه واقعه نده پیښه شوې . برون متحدینو د مدیترانی او د آلمان پر غربی منطقو (۱٦) الوتکې د لاسه ور کړی دی . د آلمان یوه ښکاری الوتکه هم و خپل مرکزته نده راغلی . تیره شپه د متحدینو یوی تولگی الوتکو د آلمان پر غرب حمله وکړه . د آلمان او ښلانو د متحدینو (٦) نور مخربه په اوقیانوس اطلس کښې ډوب کړه په دغه حساب نو د آلمان او ښلانو د (۱۰) ورځو په ضمن کښې د متحدینو (۲۱) مخربه ډوب کړی دی . د جدی پر (۱۳) د متحدینو یوی تولگی الوتکو پر « کیل » حمله وکړه و ډیری خسارې ئې و ملکی وگړو او د ښارو عماراتو ته اړولی دی . د آلمان ښکاری الوتکو اوجگی خولو تو یو د متحدینو (۱۸) الوتکی لاندی راغورځولی دی . (ترانس اوشن)

برلین : د انگریزی یوه الوتکه چه له جرمنه سره د جگړی په ضمن کښې تاوانی شوی وه او د سویډن په مملکت کښې له مجبور تیارا ځوړه شوی و . دهغې (۱۰) کسه عمله تر نظارت لاندی ونیوله شوه . (ترانس اوشن)

واشنگتن : د سه شنبې په ورځ « ناکس » د اتازونی د بحریې وزیر د مطبوعاتو د نماینده گانو په کنفرانس کښې وویل چه جاپانیان د بحر الکاهل په ټول جنوب غربی او جنوبی محاذ کښې د خپله ځانه دفاع کوی .

ده بیا وویل هغه وخت چه د اتازونی د الوتکو تعرض د قوس په ۲۹ د « پارا مویژ » پر جزیره چه د « کوریل » د جزیرو څخه یوه جزیره ده وشو کامیاب وو . دغه جزیره تقریباً (۷۰۰) میله د جاپانه لیرې ده . د اتازونی الوتکی د « مارشال » پر جزیره پر له پسې بمبا ری کوې د نوی کال د جنوری د میاشتی په اولی ورځ د جاپان یوه جنگی بیړی د « کیورنگ » و ساحل ته نژدې د « آئرلینډ » په جزیره کښې د اتازونی د طیاره وړونکی بیړی د خوا تاوانی شوه . سر بیره پر هغه د جاپان (۳) نورو کروزرو د بمو د ښتو په اثر او واخیست او د جاپان یو مخرب په غالب گمان سره د اتازونی د الوتکو د بمو د ویشتو په اثر ډوب او د جاپان یو بل مخرب زیان من شو .

د جاپان د هغو (۳۰) الوتکو څخه چه د اتازونی پر طیاره وړونکی بیړی ئې حمله کړیوه (۱۱) الوتکې را و غورځولی شوی او په مقابل کښې د اتازونی هم (۲) ښکاری او یوه بم اچوونکی الوتکه تلفه شویده .

د جاپان د فضائی قوې فعالیت د بحر الکاهل د جنوب غربی په ټولو منطقو کښې ضعیفه دی . د جاپان الوتکو د « تاراوا » په جزیره کښې د متحدینو په عسکری مرکزو (۲) واره او پر « ماکین » ئې یوه پلا حمله وکړه مگر هیڅ تاوان ندی پیښ شوی دهغې چاودنی په خصوص کښې چه د دوشنبې په ورځ د « نیویارك » په بندر کښې د اتازونی په یوه مخرب کښې وشوه د تفتیش د مامورینو وراپورته انتظار کیښل کیږی . (ناکس) بیا وویل چه د بحر الکاهل جگړه شروع شویده جاپانیانو نوی ډول الوتکی په کار ندی اچولی که څه هم یو یاد وه ډوله الوتکې چه په درنو اسلحو سره مجهزی دی ولیده شوی خو د اتازونی بحری قوی نوی ډول ښکاری الوتکی د بحر الکاهل په محاذ کښې استعمال کړ یدی . (ریوتر)

ملبورن : د اتازونی عسکر و د (سیدور) په جزیره کښې ډیری مځکی سره د حربی مهماتو ونیولی د اتازونی عسکر و د نیو برتن په شمال غرب کښې د گلوستر په ځمکه کښې د جاپانیانو یوه متقابله حمله رد کړه او د جاپان (۲) سوه کسه عسکر ئې مړه کړ ل د متحدینو الوتکو د نیو برتن په شمال شرق کښې پر (رابال) حمله وکړه بر سیره پر بمباریو په هوائی جگړه کښې ئې د جاپان (۱۱) الوتکی هم راغورځولی د متحدینو یوسیل الوتکو په (کیاوی ننگ) کښې د نیو آئرلینډ پر مرکز بمباری وکړه معلومه شویده چه د جاپان (۲) درانه کروزر ونه چه د متحدینو د الوتکو د شنبې دورځې د بمباریو په اثر ئې اوراخستی و ، وچی ته ختلی دی د یکشنبې په ورځ د اتازونی الوتکو د (مارشال) په جزیرو کښې پر خپلو نخښو بمونه واچول او په هوائی جگړه کښې ئې د جاپان (۱۰) الوتکې په یقینی صورت او (۷) الوتکی ئې په غالب گمان راغورځولی دی د آستریلیا عسکر (۹) میله نور وړاندی لاړه او د (کلانوا) د کلی شاؤ خواته رسیدلی دی د متحدینو الوتکو د بوگانویل په جزیره کښې د (بوکا) پر هوائی مرکز بمباری وکړه . (ریوتر)

الجزیره : د کانادا عسکر دادریاتیك د ساحل د شمال خواته په خپل وړاندی تگ کښې د (تالو) (۲) میلی ته رسیدلی دی او د (سان تو ماسو) د جنوب غرب په یوه میلی کښې ئې د جرمنیانو یو ټینگ ځای و نیو او د (اریلی) د سیند یوه میلی ته رسیدلی دی (اریلی) د (پسکارا) په مخ کښې د جرمنیانو له (۳) استحکاما تو څخه لمړی استحکام بلل کیږی او جرمنیانو د هغه په شمالی غاړه کښې ځایونه نیولی دی د پنځم نمبر اردو په جبهه کښې محلی عملیات شته او متحدینو الوتکو سره د هواد خرابوالی پر خپلو نخښو بمباری وکړه . هغه خبر چه له صوفیه څخه را رسیدلی دی ښکاره کوی چه د متحدینو الوتکو پرون غرمه په صوفیه کښې پر خپلو نخښو بمباری وکړه . (ریوتر)

واشنگتن : د سه شنبې په ورځ « ناکس » د اتازونی بحریه وزیر وویل چه : د اتازونی بحر یې د حمل او نقل د لویو الوتکو د جوړولو فرمایش ورکړی دی دا ډول الوتکی به په آسانی سره بار یږی او هم به ډیر بار وړای شی . دا ډول الوتکی به تر تولو د مخه پر د بحر الکاهل په عملیاتو کښې برخه واخلی او (۲۰) الوتکی به ئې سږ کال جوړی شی د داسی الوتکو اصلی نمونه د (۵) سوو زرو سترلنگو په لگښت تمامه شوه . (ریوتر)

توکیو : د جاپان یوې تولگی الوتکو د هوان پر جزیره حمله وکړه او د متحدینو پیاده قواؤ او بیړ یو ته ئې ډیر تاوانونه اړولی دی . دد سمبر په میاشت کښې د متحدینو (٤۷۰) الوتکی د (چین) او (برما) او نیوگینی په جگړو کښې تلفې شوی دی . (دومی)

مسکو : د جدی پر (۱۳) شوروی قواؤ د (نیویل) په شمال کښې خپله تعرضی حمله پس او زده کړه او (۱۰۰) ودان ځایونه ئې چه د (اینزروچا) داور گاډی ستیشن هم په هغه کښې شامل دی بیرته ونیول او اوس د نیوډ او ولیکی لوکی تر مینځ تو له داور گاډی لار د شورو یانو په

دشپې وروستری خبرونه

لندن : د برلین راډیو اعلان وکړ چه المانیانو د « بردیچف » د ښار شرقی خواته شه کړه .

برلین : د « بردیچف » د ښار شرقی برخه د روسی قواؤ د فشار په اثر تخلیه شوه .

لاس کښې ده . شوروی قواؤ د جرمنیانو څخه اتکائی ځایونه ونیول او د دوی (۴۰۰) کسه عسکر ئې مړه کړه . د جبهې په بله څنډه کښې شوروی عسکر په بیړه سره وړاندی ځی او د جرمن یو کنډك عسکر ئې محوه کړه او یو څه حربی لوازم سره د (۱۳) ټانکو او (۱۰) توپو او ډیرو لاریو موټرانو او یو څه بندیانو ونیولی شوه .

د جدی پر (۱۳) د اوکراین د لمړی جبهې قواؤ وروسته د (٤) ورځو تر جگړو د (بیلایاسرکوف) ښار او د اورگاډو مرکز ونیو . په دغه ورځ شوروی قواؤ خپل وړاندی تگ پسې اوزد کړاو د (وینتسا) په ولایت کښې ئې د (بلیسکوف) او د (ستاویشچه) محلی مرکزونه سره د (٤۰) نورو ودانو ځایو له جرمنیانو ونیول .

د (نوفوگراد ـ ولنیسکی) په حدودو کښې جرمنی قواؤ په حمله پیل وکړ او ۲ کسه که عسکر ئې د شوروی قواؤ په ځایو ورننواته خو شوروی قواؤ محاصره او محوه کړل او (٤۰۰) بندیان ونیول شوه دیوی ورځی په جگړه کښې د جرمن (٤۰۰) کسه مړه او (٦۵) ټانکه (۲۲) توپونه او (۱۸۰) لاری موټران ئې محوه شوه او (۷) ټانکه (۳٦) صحرائی توپونه (۱۱) موټر لرونکی توپونه او (٤۲) نقب اچوونکی (۱۵۰) ماشیندار او (۲) د راډیو ستیشنان ولجه شول په نورو محاذ و کښې بله کومه مهمه واقعه نشته د جدی پر (۱۲) په ټولو محاذ و کښې د جرمن (۸۱) ټانکه او (۳٦) الوتکی تلفی شوی دی .
(تاس)

تیل از ملخ

عساکر رومل در صحرای لیبیا یکمقدار زیاد ملخهای آنموضع را جمع آوری کرده بجرمنی فرستادند در آنجا از حشرات موصوفه یکنوع تیلی بدست آوردند که برای ساعت های دیواری و غیره خیلی مفید ثابت گردیده است

این تیل پرزه های کوچك و نفیس بعضی از ماشینهارا خوب پاك میکند .

ازین تیل تا ۱۲ ماه بخوبی میتوانند استفاده نمایند و تیل مذکور از حیث رنگ ، بو و خاصیت از دیگر تیلها فوقیت دارد .

چون تیل حشره را از وجودش استخراج کردند آنگاه خودش را بحیث کیك ها در آورده و بعوض حبوبات بخوراك طیور خانگی میرسانند .

آیندهٔ عالم عرب ومیثاق

اطلانتیك

از « الهلال »

میثاق اوقیانوس اطلس که از طرف چرچل وروزولت طرح شده عبارت از چیست ؟ این میثاق عبارت از پیمانیست که مبادی آن تعیین شده وتقریباً به شرائط ۱٤ گانهٔ ویلسن شباهت دارد، لیکن تفصیلات آن تاحال واضح نیست تامبادی آن مورد تنفیذ قرار بگیرد، وقتیکه تنفیذ این موضوع مورد بحث قرار بگیرد از دو جنبه خالی نیست یا بین الفاظ مبادی وطرز تطبیق آن فوارق زیادی هویدا خواهد شد ویا لفظاً ومعناً این مبادی مورد تنفیذ قرار خواهد گرفت . اینك مبادی میثاق مذ کور که عبارت از ۸ مواد است خلاصه میشود :

۱ ـ انگلستان وولایات متحدهٔ امریکا در نظر ندارند که در رقبهٔ قلمروشان بیفزایند، اگر این مبدأ بصورت صحیح وازروی تطبیق به سیاست عملی تفسیر شود باید هر نوع انتداب لغو گردد زیرا همین انتداب دارای مفهوم ویا اسم عاریتی استعمار است وقتیکه استعمار لغو شود باید انتداب نیز از بین برود .

۲ ـ درهیچ یك نقطهٔ ارض برخلاف خواهش ملت آن تغییر وتبدیل بعمل نخواهد آمد، تحریر این جمله آسان است امّا تنفیذ آن مشکل چه نفوس مختلف بسیاری از شهر های اروپا که در عربستان شرق در یك شهر ساکن میباشند وازروی دیانت، عنصر ومذهب مغایرت دارند چگونه می توان آرای آنها را به آزادی وحریت توفیق داد دراینجا لازم است که اصول تبادل سکان تطبیق داده شود گرچه این اصول دربعضی نقاط اروپا ودر بالقانات وترکیه تطبیق داده شده وتا اندازهٔ موفق هم بوده است ، امّا فراموش نباید کرد که باجرای این اصول بعضی ازمردم مورد ظلم واقع میشوند امّا تعقیب اصولی که به اکثریت مفید بوده ومانع روی کار آمدن اضطراب میگردد، ازاستقرار حالتیکه باعث ظلم میشود بهتر است این مبدأ منوط باصول اخذ آراء است .

۳ ـ احترام حقوق ملل راجع بانتخاب طرز حکومت شان وحقوقی که غصب شده به صاحباش پس داده شود این نقطه نسبت به نقطهٔ که درین خصوص درمواد ویلسن ذکر شده ترجیح دارد . چه بعد از محاربهٔ عمومی گذشته ظاهر شد که بعضی حکومات بابعضی دول بواسطهٔ معاهدات مخفی مربوط بودند مانند اتفاق لندن با ایطالیا واتفاق ملك حسین ها شمی درحالیکه درظاهر در بین این دول مخالفت ومنافرت حکمفرما بود . لذا تمام این اتفاقات وامثال آنها که امروز بصورت علنی صورت گرفته از اعتبار ساقط بوده ولباس عمل نخواهند پوشید.

٤ ـ حریت تبادل اقتصاد ومواد اولیه دربین دول بزرگ و کوچك اعم از غالب ومغلوب ومادهٔ (٥) هم متضمن همین مفهوم است .

٦ ـ ضمانت حریت ملل تا درداخل مملکت شان باصلح وامان بدون خوف واحتیاج زندگی بتوانند ، راجع باین مبدأ لازم است که یك هیئت صلاحیت دارعالی تأسیس گردیده آن رامراقبت نموده ومورد تنفیذ قرار بدهد .

۷ ـ حریت بحار، حل وتفسیر این مبدأ که بصورت مبهم درمیثاق وضع شده وبعد ازختم محاربه مورد تطبیق گذارده میشود خیلی مشکل بنظر میرسد .

۸ ـ خلع اسلحه از ممالك متعدی این مبدأ ازمبادی است که میثاق اطلس تصریح کرده ومطالعهٔ آن برای اشخاصی که سیاست دنیا را تعقیب می کنند ظاهر میسازد که شرائط این مبادی از شرائط چهارده گانهٔ ویلسن چندان مغایرت ندارد ودربعضی وجوه از آنهم ترجیح دارد اگر روح ومطالبی را که درنظر ممالك عربی اهمیت دارد در نظر بگیریم بسهولت دانسته میشود که در سایهٔ این میثاق نصیب دول عربی چیست ؟ اولین چیزی که درین میثاق جلب نظر میکند ابهام در مطالبی است که به عالم عربستان تماس دارد گرچه درین میثاق الفاظ وحدت واتحاد ذکر شده اماعالم عربستان را از روی جغرافیائی تحدید نمیکنند واین معلوم نیست که آیا مقصد از عالم عرب همان ممالکیست که درغرب ازمراکش شروع ودراقصای عراق درشرق منتهی وتاجزیرهٔ عربستان درجنوب وتاکوه های طوروس درشمال امتداد داشته وبلسان عربی تکلم میکنند اگر مقصد همین باشد تنها لسان درتاسیس اتحاد کفایت نمی کند زیرا عوامل جغرافیائی وعوامل اقتصادی وعوامل تربیت وثقافت ازعواملیست که برادر را از برادر جدامیکند، واگر مقصد همان قسمت عربستان که قبل از ۱۹۱٤ تابع دولت عثمانی بوده باشد وبخیال هم همین مسئله نیز دیك است البته مشکلات کمتر خواهد بود . و پیدا کردن تمهیداتی برای این اتفاق ممکن است. اگر میثاق اطلس را میزان قرار داده واز روزنهٔ گذشتهٔ این ممالك و تاریخ آن نگاه کنیم باقواعدی برمیخوریم که برای تمهید اتفاق قرین صحت دانسته میشود. اما اگر مقصد مفکورهٔ وحدت باشد این مسئله تقریباً از قاموس سیاسی امروزه حذف شده است .

(باقیدارد)

دا یترپه‌شا وخوا کښي

(۲)

او دا معلومه خبره ده چه‌دي حرکت سره دا خبره لازمه نه ده چه په‌نقل متوالی سره ذرات دیو ځای څخه بل ځای ته منتقل کړی . لکه مثلاداو بودامواجوسره داخبره لازمه نه ده چه ذرات هم د خپله ځانه سره منتقل کړی . اودبو ځایه‌نی بل ځای ته په نقل متوالی سره منتقل کړی ځکه چه‌داوبو دسردپاسه شیان نه‌بهیږی نوپه‌دی صورت کښي گویاتموج په حقیقت کښي دځینی ذراتواصطدام دی دنوروذراتو سره او همدا مثال دایتردی چه دی په خپله حرکت نه لری بلکه دده‌ذرات په‌خپاو منځو کښي د یو بل‌سره په‌هغه وخت کښي تصادم پیدا کوی چه‌دبرقتون اوکهربائوفوتون دخواورته‌صدمه ورسیږی او په‌حرکت نی راولی .

اینرهم لکه دفوتون په شان دی چه دبرق په‌شان‌مثبت اومنفی نه‌لری او هم داسبب دی چه‌دی ساکن‌دی‌او جاری اومتحرك نه دی اود دی تموج په اثر په‌ده کښي طاقت پیدا کیږی یعنی دتموجاتودخوا څخه ده ته طاقت را منتقلیږی اوهر کله چه‌دفوتون طاقت دایترا موا جونه منتقل شی نودی دذراتو دتصادم په‌اثر دایتر دجز یو جزو گرزی اوحرکت نی وروشی اووروورودی همساکن شی اولکه‌څه‌رنګه‌چه‌دیونهراوبه‌په‌شدت سره بودریاب ته غورزیږی اوتر یو حده پوری په‌دریاب کښي چپی او امواج پیدا کوی اوبیاوروورودد غه نهر داوبوحرکت ددریاب داوبو له حرکت سره برابر شی‌اودبحر جزو وگرزی همدغه شان دفوتون اثرهم په‌ایتر کښي ورك شی‌اودی‌هم دهغه جزووگرزی .

او هر کله‌چه ځینی پوهان لکه جینز اوادنقتون‌اولودج‌اوغیره په دی عقیده کلك ولاړدی چه‌دا خبره له امکان څخه وتلی نه ده چه ما ده دا یتر له‌ذراتو څخه تکوین ومومی او مونږ په‌دی خبره ټینګك‌یو او په دی فکر عقیده لرو چه ایتر فوتونات دی او له کهربو اوبروتوناتو څخه نه دی جوړ شوی یادا چه‌ددی ځینی برخه له‌بروتونات‌او کهربوسره‌ترکیب شوېده اوهر کله چه‌دده خپل کار خلاص شویدی نوپه دی کښي دم سکون پیدا شویدی یعنی هر کله چه داشیان دایتر په‌دریاب کښي گډنه ؤ نو دی مادی ذرات چه پخوا نی درلودی له ایتر سره نی ترکیب وموندلکه‌څه‌رنګه چه‌دبحراوبو څخه بخار پورته کیږی اوبیا جمع کیږی اوبیرته ورڅخه باران جوړیږی او بیابیرته دمځکی داطرافو اوا کنافو څخه دوباره‌بیاهم‌دی بحرته‌راغونډیږی نو ددی پورته ذکر شوی قاعدې په‌مطابق ایتر دهغوفوتوناتو بحردی چه‌په هغو کښي مادی ترکیب اثر نه‌وی کړی غواړو چه‌مونږ د هغه فوتونی بحرد کثافت په‌خوا اوشا کښي بحث وکړو چه‌مونږ نی‌ایتر بولو اول دهغه کثافت دهغه مقدار په‌خوا او شا کښي بحث و کړوچه دمادی هغه ذرات نی لری چه‌هغه په‌ایتر کښي لامبووهی او علاوه ددی څخه مونږ ددی مضمون‌لوستونکی په‌دی خبر ه خبرؤ چه‌ایتر یو فرضی شی دی چه‌دده‌په وجود اوشته والی بی دڅه ښکاره دلیل نشته چه دتموجاتو دمظاهرو تغییر بی ددی څخه په بل شی‌نه کیږی اوددی مظاهرو پراساس مونږ دده دکثافت مقدار دده د وجود دفرض په هغه مقایسه وباسوچه دده دامواجو او د مادی دامواجو په سرعت او گړندی توب کښي وجود لری لکه آواز او اصوات اوغیره .

دایتردذری حجم:

مونږ دایتر دذراتو حجم په څه شان کشف کړ؟ په هغه وخت کښي چه مونږ د مختلفو امواجو په خوا او شا کښي پلټنه وکړه او د متموجو په طبیعی اختلافاتو کښي ځیر شو نو مونږدی عمومی حقیقت ته ورسید لو اودایترراز ښکاره شو چه د تموج دسرعت اصلی عامل دمتموج دوسط کثافت دی یعنی څو مره چه وسط متموج کثیف وی هغومره نی امواج سریع وی . او ددی مثال اصوات دی چه ددوی امواج په اوسپنه کښي ډیر گړندی دی اوپه اوبو کښي ددی څخه څه قدرته ورودی‌اوپه‌هوا کښي داوبو څخه هم وروو ی .

مثلا دآواز سرعت په ثانیه کښي د سنتیگراد دمقیاس دحرارت د صفر په درجه کښي ۳۳۱ متره وی او په اوبو کښي په ۱۳ درجه د سنتیگراد ۱٤٤۱ متره وی او په اوسپنه کښي ۵۰۰۰ متره وی ځکه چه اوسپنه د او بو څخه کثیفه ده او اوبه دهوا څخه ډیری کثیفی دی لکه چه داښکاره خبره ده .

لیکن ددی راز دتوضیح دپاره دا خبره ضروری ده چه دکثافت او تموج دمفهوم په‌خوا اوشا کښي پوره بحث وکړشی ، اول داچه کثافت څه شی دی ؟ کثافت د متموج جسم د وحداتو د هغه نسبت نوم دی چه د حجم سره وی اودوحدت څخه مطلب هره ذره ده یا دذراتو هغه مجموعه ده چه دغه ذرات په یو جزء اویاد جزئیاتو په یوه مجموعه کښي پ‌ه‌دی شان یو ځای او متحد شوی وی چه داټول ذرات په یو حرکت سره یو شان‌اویو ځای حرکت کوی . نوهر کله چه دوحداتو (ذراتو یاجزئیاتو) شمیر په یو حجم کښي ډیر وی مثلا لکه په یو مکعب سانتی متر ځای کښي نو د غه حجم به ا کثیف گڼل کیږی نو په دی قاعده باید اوبه دهوا څخه کثیفی وگڼلی شی

« نوربیا »

بنزین

از کتاب « تخنیك هوائی »

بنزین مایع بوده واز نفت استخراج میگردد دبنزین به مصرف سوخت موتور طیارات ، اتوموبیلها و غیره میرسد علاوتاً ازنفت تیل‌خاك ودیگر روغن‌ها بصورت فنی نیز بدست می آید. نفت بصورت طبیعی درعمق زمین موجود بوده توسط آله های مخصوصه استخراج میگردد عمده‌ترین منابع نفت دار دیاعبارت انداز شمال امریکا ، مکسیکو و باکوی روسیه. جنس های مختلف نفت مرکب از ۸۲ الی ۸۷ درصد حامض کاربون و ۱۱ الی ۱۵ درصد مولد الماء واز ۰،٥ الی ٥ درصد مولد الحموضه و غیره میباشد ثقل ذاتی نفت نسبت به جنسیت آن مختلف است چنانچه ثقل ذاتیهٔ آن از ۰،۸۱ الی ۰،۹٤ میباشد صاف کردن نفت در فابریکه ها به غرض بدست آوردن گازولین، بنزین وتیل خاك بعمل می آید وقتیکه مواد سه گانهٔ فوق حاصل‌میگردد در آن یك مادهٔ دیگری موسوم به‌مازوت باقی‌می‌ماندمازوت را برای گرم کردن دیگهای بخار استعمال میدارند ویامازوت را دفعهٔ دوم صاف نموده بصورت فنی ازان روغن‌های معدنی استخراج میکنند .

بنزین دارای ثقل ذاتی ۰،٦٥٠ الی ۰،۷٥۰ .

گازولین دارای ثقل ذاتی ۰،۷٥۰ الی ۰،۷۹۰ .

تیل‌خاك دارای ثقل ذاتی ۰،۷۹۰ الی ۰،۸٦۰ میباشد ازصاف نمودن دفعهٔ دوم مازوت این مواد حاصل میگردد :

روغن ماشین دارای ثقل ذاتی ۰،۹۰۰ الی ۰،۹۱٥ . روغن مخصوص اسطوانه ها دارای ثقل ذاتی ۰،۹۱٥ الی ۰،۹٤۰ .

گرچه ازنفت دیگر موادهم حاصل‌شده میتواند امادر اینجا موادمهم که اهمیت فنی آن درتخنیك امروزه زیادمیباشد ذکر شد . ترکیبات کیمیاوی نفت ازینقرار است :

بوتان ، پنتان ، گیکسان، گیپتان واوکتان نسبت به ثقل یکصدحصه بنزین مرکب ۸۵ در صد حامض کاربون و۱۵در صد مولد الماء میباشد راجع به خاصیت طبیعی بنزین باید گفت همینطور که نقطهٔ جوش وثقل ذاتیهٔ بنزین نسبت بدارائی حامض کاربون مختلف میباشد همانطور هرقدر که در بنزین مواد حامض کاربونی زیاد تشکیل شده باشد نقطهٔ جوش خوردن و ثقل ذاتی آن نیز تبدیل می‌یابد نقطهٔ جوش دادن بنزین خفیف الوزن از ٤۰ الی ۱۰۰ درجه بوده ثقل ذاتی آن معادل به ۰،٦٥۰ الی ۰،۷۰۰ میباشد نقطهٔ جوش دادن بنزین وسطی الوزن از ٤٥ الی ۱٤۰ درجه واز بنزین ثقیل الوزن از ٤٥ الی ۱٤۰ درجه بوده و ثقل ذاتی آن از ۰،۷۳۰ الی ۰،۷٥۰ میباشد قیمت فنی بنزین اول بااول مربوط به زود اشتعال شدن آن است. دوم وقتیکه بنزین بداخل اسطوانهٔ موتور مشتعل میگردد باید بعد از سوختن به‌جدار اسطوانه ها هیچ ذره باقی نگذارد سوم سرعت انفلاق بنزین بداخل اسطوانه ها حتی‌الوسع کم باشد نقطهٔ اول انجماد بنزین درایام سرما پانزده درجه تحت صفر بحساب سانتی گراد تعین شده است سردی زیاد به بنزین مثل دیگر مایعات تاثیر وارد نمیتواند قراریکه علماء تحقیق ومعلوم نموده اند یك مقدار معین بنزین وهوا بصورت خوبی انفلاق نموده میتواند قرار معلوم برای طیارات سریع السیر از بنزین درجهٔ اول کار میگیرند یعنی برای صرف سوخت موتور طیارات مذکور بنزین بهترین ماده میباشد اگر احتیاط نشود بنزین بزودی آتش میگیرد درجائیکه بنزین ذخیره شده ویااستعمال زیاد داشته باشد لازم است که در اطراف آن آتش افروخته نشود باید گفت که اکثر طیاره رانها به اثر بی احتیاطی بواسطهٔ آتش گرفتن بنزین تلف شده‌اند خوب بودن بنزین تعلق به ثقل ذاتی آن دارد و درجهٔ جوش آن هم باید بلند باشد تاعمل تبخیر به آسانی درآن صورت بگیرد برای سوخت موتور طیاراتی که توسط آب سرد میگردند بنزینی که ثقل ذاتی آن معادل به ۰،۷۲۰ باشد استعمال میگردد بنزین خوب باید ظاهراً مثل آب بوده تاحد ممکن دارای بوی کم باشد بنزین خوب که بدست انداخته شود ذرات آن دردست باقی نمی‌ماند بنزین خوب واعلی عموماً برای مصرف سوخت طیاره اهمیت زیاد دارد .

خرگندونه

حاجی رمضانعلی خان وشرکایش رساندن یك‌تعداد کتابچهٔ سفید یکصد ورقه وپنجاه‌ورقه وخطدار و کتابچهٔ رسم وغیره کار آمد قوماندانی (حربی ښوونځی) رااقرار قیمت‌های علیحده‌قرارداد نموده‌اند که‌ازتاریخ منظوری قرار داد تاموعد دوماه میرسانند مرجع مناقصه‌از ۸ جدی تا ۲۰ روز مدیریت‌لوازم قوماندانی حربی ښوونځی واقع مهتاب‌قلعه .

(٤۷٦) ۲/۳